

Biciklisfutárok regényben: kaland és társadalomkritika

Szécsi Noémi: Utolsó kentaur

Szécsi Noémi nyilván tudatosan lavírozik a populáris és a magaskultúra regiszterei között *Utolsó kentaur* című regényében. Ennek ellenére vagy épp ezért a könyv szokatlan témája és hangütése révén kiemelkedik a kortárs magyar prózairodalomból. A könnyen befogadható mű akár kulcsregénnyé is emelkedhet, amely megérdemli az olvasói figyelmet.

Szécsi Noémi *Utolsó kentaur* című regénye mindenképp többretegű irodalmi műalkotás, mely legalább három, egymással persze szorosan összekapcsolódó szinten olvasható.

Az első, talán leginkább felszíni olvasatban a regény nem más, mint afféle ifjúsági kalandregény, amely napjaink magyar fiataljainak életét, problémáit ábrázolja, így az illusztris elbeszélői eszközökkel megrajzolt figurák és események leginkább a huszonéves korosztályhoz állhatnak közel. A regény hősei egyetemisták, olyan fiatalok, akik a napjainkban megszokottá vált egzisztenciális és identitásproblémákat testesítik meg, így a fiatalabb olvasóközönség mindenképpen képes lehet maradéktalanul azonosulni velük. Ehhez társul, hogy mindannyian biciklisfutárként dolgoznak, illetve egy afféle félig komoly, félig viccnek szánt anarchista ifjúsági mozgalom keretében ismert anarchista forradalmárok nevein szólítják egymást. Ez persze talán még Kropotkin, Bakunyin, Mahno és Emma Goldman számára is sok szempontból inkább játék, mint komoly politikai meggyőződés, hiszen a diákforradalmárok mindig befejezik az egyetemet, felnőve pedig ugyanannak a fogyasztói társadalomnak a lelkes követőivé válnak, amelyet fiatalon megvetettek.

A második, valamivel talán mélyebb szint, melyen a regény olvasható, az identitáskeresés szintje. A főszereplők egymást forradalmárok nevein szólítják, s teljes nevük még az olvasó előtt is rejtve marad. Emma Goldman keresztneve valóban Emma, Bakunyiné feltehetőleg Péter (Petya néven esik szó róla pár oldal erejéig), Mahnoé Zsolt, Kropotkinról pedig csak annyit tudunk meg, hogy meglehetősen konzervatív, nemzeti érzelmű szülei valamiféle ősmagyar keresztnevet adományoztak neki, amiről talán jobb nem is beszélni. A huszonéves főhősök identitása még kialakulatlan, ezért talán az anarchizmuson és rég halott történelmi személyek maszkján keresztül igyekeznek kialakítani maguknak valamiféle nem is

egyéni, sokkal inkább kollektív identitást. Feltehetjük, hogy a politikai meggyőződés és az ebből származó kisebb-nagyobb társadalomkritikus gerillaakciók részben az identitáskeresés eszközei, a regény hősei pedig sokkal inkább önmagukat, az érettséget, a felelősségvállalás és a felnőtté válás képességét keresik, semmint valamiféle konkrét politikai vagy szociológiai eszméket.

A regény harmadik, talán legmélyebben olvasható rétege a társadalomkritikai szint. Habár a regény hősei még éretlenek, s a saját identitásukat is keresik, rajtuk keresztül az olvasó családi hátterükbe is bepillantást nyer. Kropotkin és Emma Goldman szülei középosztálybeli értelmiségiek, egyikük családja a konzervatív, nemzeti érzelmű, másikuké inkább a liberális szellemiségű középosztály megtestesítői. Ezzel ellentétben Bakunyin apja vízvezetékyszerelő, Mahno apja pedig egyenesen a társadalom perifériájára szorult nyugdíjas tanár, aki meglehetősen ironikus, már-már groteszk módon válása után a Pilisben rendezkedett be egy téliesített faházban, húsra pedig időnként úgy tesz szert, hogy az erdei autóúton elgázolt kisebb vadállatokat viszi haza és dolgozza fel. Nem kell persze rögtön valamiféle marxista olvasat lehetőségét sejtteni – mindössze arról van szó, hogy a regény megkísérel reprezentatív képet festeni a rendszerváltás utáni magyar társadalomról. A regény valós társadalmi és politikai eseményekre is reflektál, például az elmúlt évek korrupciós botrányaira vagy a 2006. októberi ellentmondásos tömegoszlatásokra (teszi mindezt leheletfinom, mégis gyilkos iróniával). Mindemellett a fogyasztói társadalom és a kapitalista berendezkedés visszásságainak általános kritikáját is megfogalmazza, pellengérré állított társadalmi osztály vagy konkrét politikai eszmeiség nélkül.

Szécsi Noémi fiatal, idealista (helyenként kidolgozatlan) karakterein keresztül nem más kísérel meg, mint igaz állításokat tenni arról a világról, amelyben maga az olvasó is él. Az *Utolsó kentaur* nem csupán napjaink magyar társadalma felett mondott kritika, hanem voltaképpen az egész kor felett, amelyben író és olvasó egyaránt él és lélegzik.

Figyelemre méltó a regény címe és az ebből táplálkozó szimbolika. A fiatal egyetemista biciklisfutárok kentauroknak nevezik magukat, a bicikli fémváza pedig szimbolikus módon mintegy testük meghosszabbítása, mely által hasonlónak válnak a görög mitológia szilaj, félig ember, félig ló testű lényeihez. Ez a mitológiai allúzió nem más, mint félig ironikus, félig komoly visszafordulás az antikvitás hagyománya felé. A kentaur, még ha lótest híján ma már csak egy kerek fémváz jut neki, akkor is egyfajta ösztönös szilajság és szabadság, ugyanakkor egy elvontabb szinten talán a múlt értékeinek megtestesítője és őrzője is, egyúttal az örök szabadság utáni vágyat is jelképezi.

Az Utolsó kentaur gyengéi közt említhető az olykor túlzásba vitt irónia és a karakterek helyenként felszínes ábrázolása. Ennek ellenére a regény mindenképpen az utóbbi évtized magyar prózairodalmának jelentős darabja lehet, mely erős posztmodern vonásai ellenére elmozdul a napjainkban nem túl divatos, ám talán újraéledő félben lévő képviselési irodalom irányába. Szécsi Noémi nyilván tudatosan lavírozik a populáris és a magaskultúra regiszterei között (hiszen az olykor populáris hangütés is a fogyasztói társadalom ábrázolásának és kritikájának kelléke). A könyv szokatlan témája és hangütése révén kiemelkedik a kortárs magyar prózairodalomból. A könnyen befogadható mű akár kulcsregénnyé is emelkedhet, amely megérdemli az olvasói figyelmet.